

ми. Як результат, на доповнення трьох рівнів підготовки (бакалавр, спеціаліст, магістр) додається четвертий - спеціаліст місцевого рівня.

СИСТЕМНІ ТА ПОЗАСИСТЕМНІ ЧИННИКИ В ЕВОЛЮЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В. Зубко

*Київ, Національний університет
"Киево-Могилянська Академія"*

Як соціальний інститут, вища школа являє собою систему, тобто певну цілісність багатьох елементів, що знаходяться в тісних взаємозв'язках. А тому її наукове дослідження вимагає системного підходу. Вища школа певної країни є складовою світової освітньої системи, і її пізнання, а тим більше удосконалення, неможливе без порівняльного аналізу з іншими.

В еволюції системи вищої освіти важливу роль відіграють як внутрішньосистемні, так і зовнішні (позасистемні) чинники. До внутрішньосистемних можна віднести удосконалення окремих елементів цілісності (структури, схеми підпорядкованості, технології), виявлення і використання резервів, впровадження передового досвіду тощо. Це своєрідні чинники саморозвитку системи. Вони досить широко використовувалися в радянській практиці, але не давали належного ефекту, оскільки були нерідко штучно ізолювані від загального шляху прогресу і здобутків європейської та світової спільнот.

Ось чому в реформуванні вищої школи України особливої уваги заслуговує пізнання й урахування позасистемних чинників. Їх можна звести в три основні групи. Це, по-перше, становище в країні (політичні, економічні, соціальні процеси, моральні цінності, традиції тощо, а конкретно для України - розбудова молодої держави, духовне відродження народу, різкий поворот до ринкових відносин); по-друге, - тенденції світового розвитку (перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства) і, нарешті, магістральні шляхи еволюції світової системи освіти.

До останньої групи, як показує порівняльний аналіз сучасних

систем вищої освіти понад двох десятків розвинених країн світу, можна віднести:

- полегшення доступу до вищої освіти, розширення її масштабів, перетворення в масову, а в перспективі - і в загальну, створення умов для втілення ідеї безперервного навчання за народною мудрістю: "вік живи - вік учись";
- перехід від жорсткої, характерної в минулому для німецької, а ще більше для радянської вищої школи, до багаторівневої, гнучкої системи підготовки;
- урізноманітнення у цілісній системі, тобто диверсифікація, яка торкнулася своїм крилом і України, через доповнення переліку вищих навчальних закладів технічними, коледжами, галузевими університетами, введення чотирьох рівнів їх акредитації, нових кваліфікаційних рівнів - бакалавра і магістра, здійснення навчання за освітньо-професійними і освітньо-науковими програмами, появу недержавних вищих навчальних закладів тощо. А з іншого боку, вона підкреслила значення дотримання принципа єдності системи, наявності загальнодержавних стандартів у вищій освіті, чого сьогодні прагнуть навіть такі країни, як Великобританія;
- демократизація управління вищою освітою як на макро-, так і на мікрорівнях;
- активна роль держави у фінансуванні вищої освіти поряд із залученням коштів з інших джерел, у тому числі з приватного сектора;
- підвищення ролі компетентної громадської думки у формуванні престижу вищих навчальних закладів;
- органічне поєднання в них навчання і науки, що є швидше не тенденцією, а стійкою традицією класичного університету В. Гумбольдта; створення широкої мережі наукових структур безпосередньо у вузах;
- збереження функціонального розподілу науково-орієнтованої підготовки в університетах, а професійної - переважно у вищих навчальних закладах неуніверситетського типу і створення за прикладом провідних країн Європи і Азії мережі центрів підвищення кваліфікації;
- впровадження новітніх технологій, активних форм і методів навчання;
- посилення фундаменталізації, гуманізації та гуманітаризації,

індивідуалізації, інформатизації, стандартизації, а останнім часом і екологізації вищої освіти;

- суттєве розширення міжвузівського і міжнародного співробітництва у царині вищої освіти.

Природньо, що будь-якій країні не вдасться інтегруватись у світову освітню систему на старій матер ально-технічній базі, без узгодження навчальних програм середньої і вищої шкіл, налагодження чіткого механізму прийому до вузу, вирішення проблеми ринку праці для випускників, що уже зроблено або відпрацьовується в розвинених державах.

ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ У СВІТОВІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ І ПРОЕКТИ СТВОРЕННЯ МІЖКОНТИНЕНТАЛЬНИХ І ВСЕЗЕМНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

К. Корсак

*Київ, Національний університет
"Киево-Могилянська Академія"*

1. Якщо сто років тому у розвинутих країнах початкова освіта стала масовою і обов'язковою, а через півсторіччя розширення до повного охоплення всієї молоді зазнала середня освіта, то цілком логічним наступним кроком виглядає початок перетворення в наш час вищої освіти на масову, в недалекій перспективі - загальну і обов'язкову для всіх громадян. Фахівці вважають цю головну зміну сучасної вищої освіти однією з важливих ознак настання епохи "інформаційного" суспільства, що змінює попереднє, "індустріальне".

2. Нові завдання вища освіта не в змозі виконати на основі пристосованих до виховання і формування адміністративної, наукової і духовної еліти у специфічних умовах певного соціально-культурного простору однієї чи групи країн старих моделей університетів, відомих за місцем виникнення: паризької, кембріджської, берлінської та чикагської. Розширення охоплення молоді вищою освітою супроводжувалось в усіх країнах урізноманітненням спектра закладів вищої освіти: спочатку до університетського сектора додався неуніверситетський, потім самі університети ста-